
праці щороку залучено вчителів навчальних закладів Донецької області, зокрема Слов'янського педагогічного ліцею Слов'янської міської ради, Української загальноосвітньої школи I–III ступенів Селидівської міської ради, Ярівської загальноосвітньої школи I–III ступенів Лиманської міської ради, Спеціалізованої школи I–III ступенів № 3 з поглибленим вивченням окремих предметів Маріупольської міської ради тощо.

За матеріалами конференції редактори укладають електронний збірник, який розміщено на офіційному сайті Донбаського державного педагогічного університету. Видання випускається у світ для створення спільної платформи обміну науковими ідеями, думками, для презентації і самих досліджень, і їхніх ідей, для апробації отриманих результатів та широкого наукового діалогу.

Отже, філологічний факультет й зокрема кафедра української мови та літератури, дотичні до формування культурно-мистецького руху на Донеччині, продовжують писати історію краю своїми справами, креативними ідеями, наполегливою науковою працею на філологічній ниві.

Джерела та література

1. Євшан: літературно-мистецький альманах / гол. ред. В. Т. Горбачук. Слов'янськ, 1997. № 1. 53 с.
2. Євшан: літературно-мистецький альманах / гол. ред. В. Т. Горбачук. Слов'янськ, 1998. № 2. 76 с.
3. Євшан: літературно-мистецький альманах / гол. ред. В. Щербатюк. Слов'янськ, 2019. № 20. 108 с.

ІСТОРИЧНІ НАЗВИ ВІД ЗАВОЙОВНИКА

Щибря Л. І.

Thirty years have passed since Ukraine gained independence from the Russian Empire. This is a sufficiently long period of time for a change of generations. However, the burden of repeating historically used names and phrases is passed down from generation to generation. Consciousness has long been held hostage to misinterpretations. As an example, let's analyze only three historical definitions that directly relate to our land. Although in our time there are many.

Key words: *Slobozhanshchina, Belgorod line of defense, Izyum line of defense, Ukrainian line of defense, First capital.*

Стаття не має спрямовання та наміру «переписувати історію», бо історія – це факти, а привертає увагу нав'язаній ідеології, історичних визначень минулих подій та назв Російської імперії. У більшості випадків саме історичні назви спо-

нукають сприймати події за їхнім формулюванням. Рівень життя людини пов'язаний зі свідомістю, яка зі свого боку формується знаннями людських відносин попередніх поколінь. Тож тема переосмислення подій і назв має неабияку актуальність для незалежної країни після більш ніж трьохсотлітньої окупації.

Мета статті не в проведенні аналізу великого обсягу сучасних та історичних назв, а в наданні поштовху до переосмислення звичних історичних фраз і застереженні від повторення сучасних визначень, породжених ворожими ідеологіями.

Слобожанщина, хто і коли так назвав частину України, кому це було вигідно [3, с. 12]. Проіснувавши історично короткий термін, назва офіційно втратила свою чинність в 1708 р. з утворенням губерній [1, с. 529]. Чому сьогодні реанімується ця російськомовна назва? Варто зауважити, що до назви Слобожанщина звернулися вже в часи Незалежної України. Ця назва надумана свого часу і виникла в далекоглядних політичних цілях московитів-росіян. Сьогодні дехто вживає стару назву несвідомо, за звичкою, а дехто навмисно використовує історично сформовані назви в політичних цілях. Як відомо, назва виникла в XVII ст., в часи активної стихійної колонізації земель черкасами (українцями) лівобережної України та планомірного розширення Московської імперії. «Слово «свобода» ми почали тріпати років двісті тому всього лише, і, як правило, синонімічно споконвічного своєму слову воля». Навмисно наводжу цитату з книги для читання учнів 9–11 класів. Можливо, наше молоде покоління оговтається і перестане спіткатися об каміння ідеології постійно воюючої країни-імперії.

Напевно, саме назва краю Слобожанщина увела в обіг української мови слово свобода, паралельно споконвічному слову воля. Для переконання: людина буває вільною, а не «свобідною». Слово «Слобожанщина» російськомовного походження. Українською воно б звучало як «Вільноземщина, чи Вільножанщина». Раніше не існувало чітких визначених кордонів країн, до яких ми звикли сьогодні. Межі країн визначалися за мовними, релігійними, культурними ознаками людей цієї території. Постійні нав'язані війни Україні з усіх боків: поляки, московіти, татари, турки. Московія, вслід за Османською, почала розбудовувати свою імперію. Захоплювалися все нові й нові території. Поневолені народи в подальшому використовувалися для завоювань інших територій. Для згуртування має завжди потрібна проста зрозуміла ідеологія. Саме з такою ідеологією, свого часу, і йшлося розширення імперії, колонізації «свободних земель», куди планомірно переселяли московитів, заманювали зарплатнею на військову службу черкас (українців). Чим простіша і безглуздіша ідеологія, тим більш виявляться життєвою та мусується роками.

Ідентична тактика Росії практично не змінилася і дотепер. В XIX–XX ст. слово «Слобожанщина» почало виходити з постійного вжитку, крім історичних

згадок. Реанімувати стару назву краю Слобожанщина активно почали з років встановлення Незалежності України. Важко визначити ініціатора в «розкручуванні» старої назви Слобожанщина, яке на сьогодні лише розколює країну. Великий поштовх в реанімації і пропаганді назви припадає Євгену Кушнарєву, голові Харківської обласної державної адміністрації (2000–2004 рр.). Спонукало цьому пишне відзначення дати 350-річчя Переяславської ради та особисті його російські корені. Народився в російській сім'ї, хоча й в Харкові. У пізніших анкетах вказував національність – українець. Саме в початкові роки протистояння України з Росією, з року утворення Незалежної України, була витягнута з «шухляди» стара назва. Як наслідок, виконуючи постанови Закону про декомунізацію України, на Харківщині перейменовували селище Комсомольське на Слобожанське. Харківський трактор нарекли іменем «Слобожанець», та, як відлуння, з'явилося багато інших використань старої назви.

Тільки археологи, всупереч спалюєної історії краю, мають підтвердження: на «Слобожанщині» майже завжди проживали люди [4, с. 527]. Тож, українцям вживати назву Слобожанщина аналогічно гордості за своє минуле згвалтування.

Білгородська, Ізюмська, Дніпровська (Українська) «черта», лінії оборони «будувались вони для захисту від набігів татар». Такі політично-історичні штампи знайомі кожному історику, бо розтиражовані в багатьох навчальних посібниках, їх нав'язують у музеях [2, 7]. Чому ми, українці, до сих пір повторюємо брудну вікову імперську полігісторію? Ці захисні оборонні лінії захищали Україну та її жителів? Ні, навіть навпаки. Визнати, що цим московити створювали буферну зону для своєї імперії. Частково так, але з військового погляду розширення лінії фронту послаблює захист території імперії. Китайці для свого захисту будували Великий китайський мур, а московити діяли навпаки – розширювали лінію оборони. Де ж логіка цих історичних тез? Провали в історичній визначеності стають підставою для формування комплексу національної меншовартості і браку відчуття власної ідентичності. Фактично ця ідеологія почала формуватися після поглинання Гетьмачини Московією.

Переглядаючи історичні записи про боротьбу з татарами українських козаків на службі Московії, рахунок знищених татар йдеться десятками, сотнями. Водночас тільки на Ізюмській лінії оборони промосковськими українськими козаками було знищено тисячі українських козаків, стерті українські селища з лиця землі. Царське військо, до якого входили козаки на чолі з ізюмським полковником Ф. Шидловським, поблизу м. Тор (нині м. Слов'янськ), в урочищі Крива Лука, наголову розбило ватаги С. Безпалого та С. Драного [4, с. 529]. Так згадується Булавінське повстання, Барвінківська паланка Барвінківська стінка та інші [2, с. 135]. Для прикладу: «У 1708 році до Барвінкової Стінки приїхали Петро І,

гетьман Мазепа, кошовий Кость Гордієнко. Петро I попередив місцевих козаків, щоб вони більше не сміли виступати проти нього. Однак незабаром разом із Запорізькою Січчю барвінківчани підтримали Мазепу в його боротьбі проти Петра I. У 1709 р. Барвінкова Стінка за розпорядженням царя була знищена». В дійсності йшла багатомісячна війна проти українського народу, витравляючи її культуру, мову, історію. Пізніше на Лівобережжі й Слобожанщині за указом Катерини II було встановлено кріпосне право. Українські землі в основному роздавалися російським поміщикам. Багато сіл ще й сьогодні носять назву прізвищ російських поміщиків, а ніяк не закріпачених українських селян.

Коли ж ми оговтаємося від цієї розумової чуми, схаменемося і почнемо називати події своїми іменами? Як сказав Левко Лук'яненко: «Усі ми вийшли із московської тюрми народів з двома ганджами, або хворобами: низька українська національна свідомість і низька громадянська активність. Ми вийшли рабами. Звикли коритися владі. У нас немає свідомого розуміння, що ти – громадянин. За все, що робиться у твоїй країні, ти відповідаєш. От почуття стану відповідальності за стан України в нашого населення нема. За 25 років не дуже щось змінилось» [5]. Тож, настав час переосмислення звичних штампів і треба нарешті визнати, що Росією проводилося звичайнісіньке поетапне захоплення нових територій та розширення імперії. То чому в Україні й досі, по-зрадницькі, повторюють нав'язані нам історичні штампи? Не закликаю змінювати історію подій, а лише змінити рабський погляд оцінки подій. Потрібно багато чого переосмислити і не повторювати нісенітницю, а визначати події з погляду України, яка віками завойовувалася Московією. Тож, для України ці «лінії оборони від набігів татар» були звичайним розширенням моковитсько-російської імперії, цілі якої не змінилися і в наші дні.

«Харків – Перша столиця» – помпезна ідеологічна назва від загарбників початку ХХ ст. Відлуння такого пафосного повторення цієї фрази можна почути ще й сьогодні. І досі не вмер міф про «першу столицю» Харків і про те, що українська держава була створена більшовиками. Проаналізуємо нав'язане нам безглуздя «Першої столиці». Виходить, що до осені 1919 р. в Україні ніколи не було столиці? Хтось може заперечити, що назва стосується побудови «Нової соціалістичної України». Згадаємо, 1918 р. з прийняттям четвертого Універсалу Україна здобула статус незалежної держави. Київ визнається столицею України. Оговтавшись, нова російська влада в основному складі не російської національності, здійснивши в Росії державний переворот, почала знову завойовувати самостійну Україну. Оскільки йшов шалений спротив загарбникам, а Харків був підкорений раніше, то й став адміністративним центром завойованої території [4, с. 104]. Саме адміністративним центром, а не столицею. Харків столицею країни ніколи не був! Існує чітке визначення: «Столиця – головне місто держави, адміністратив-

но-політичний центр країни. Зазвичай є місцеперебуванням найвищих органів державної влади і державного управління, а також вищих судових, військових і інших установ». Фактично союзу України з Росією ніколи не було. У 1919 р. більшовики створили маріонетковий український уряд, який зрештою осів у Харкові. Розпочалася неприхована інтервенція. Практично тоді ж цей уряд підписує нову угоду з урядом більшовицької Росії, де встановлюють нові кордони. Вони були обрані цілком довільно, без врахування економічних зв'язків, населення. Тож українцю зі здоровим глуздом сьогодні назвати Харків «Першою столицею» можна лише тільки в ролі гумору, синонімічно, образливо підкреслюючи, що Харків – місто перших зрадників Україні. Харків ніколи не був столицею України.

У своєму житті ми постійно використовуємо завчені, часто повторювані фрази, штампи, не замислюючись над їхнім походженням і спрямуванням. Непродумане використання нав'язаних Україні міфів призводить до меншовартісного визнання української нації. Щоб стати дійсно потужною нацією, українцям потрібно постійно стримувати свою принизливу толерантність і хоча б усвідомлювати та менше використовувати нав'язаних нам фраз, які ніяк не відповідають дійсності: «Дике поле», «Я народився в СРСР», «ДНР», «ЛНР»... та багато інших.

Джерела та література

1. Булавинское восстание (1707–1708 гг.): сб. документов / подгот. к печ. и предисл.: Н. С. Чаев, К. М. Бибилова. Москва: Изд-во Всесоюз. о-ва политкаторжан и ссыльно-поселенцев, 1935. 528 с.
2. Загоровский В. П. Изюмская черта. Воронеж: Изд-во Воронежского университета, 1980. 237 с.
3. Историчний атлас України Мюнхен-Париж, 1993.
4. Історія міст і сіл Української РСР: в 26-ти т. / гол. редкол.: П. Т. Тронько (голова). Харківська область / редкол. тома: М. А. Сіроштан (голова). Київ: Гол. ред. Укр. рад. енциклопедії АН УРСР, 1967. 1001 с.
5. Лук'яненко Л. Громадське радіо / Євген Павлюковський, Дмитро Тузов. 25 жовтня 2017.
6. Подьяпольская Е. П. Восстание Булавина. 1701–1709. Москва: Изд-во АН СССР, 1962. 216 с.